

DE PUNTJES OP DE
VAN HET PRACTSCH
HUMANISME

JUNI/JULI 1955

Orgaan van de
CENTRALE COMMISSIE
PRACTISCH HUMANISME

SECRETARIAAT:

MAURITSSTRAAT 64

UTRECHT

TELEFOON 22870

V A N D E R E D A C T I E

Ditmaal verschijnt "De Puntjes op de I" als dubbelnummer, bestemd voor de maanden Juni/Juli; het volgende nummer zal omstreeks half September de lezers worden toegezonden.

"ZICHZELF HELPEN IN DE MODERNE SAMENLEVING"

S L O T.

Wanneer het waar is, dat de moderne samenleving van zijn leden een groter vermogen vraagt om nieuwe problemen op te lossen en zich aan te passen bij nieuwe mensen, en wanneer het waar is, dat de gemeenschappen, waarbinnen wij gewoon waren deze dingen op de meest natuurlijke manier te leren, schijnen te verdwijnen, wat kunnen wij dan anders doen dan ons opvoedingssysteem aanpassen aan die nieuwe eisen, die de maatschappij stelt? Het schijnt mij toe, dat het oplossen van problemen en het leren werken en leven met andere mensen meer centraal zou moeten worden gesteld in de doelstellingen en de systemen van ons onderwijs dan tot nu toe het geval was, tenminste in de Europeese landen, waar nog zoveel nadruk ligt op het doorgeven van de feitenkennis en de intellectuele bouwwerken van vroegere generaties. Maar de jeugd zal andere problemen het hoofd moeten bieden en zal zijn eigen nieuwe oplossingen moeten vinden. Wat wij doen moeten is hun die basisfeiten geven, die wij nu zien en hen dan helpen bij het leren oplossen van problemen, hen te helpen aan methoden om mensen te benaderen, en methoden om menselijke verhoudingen op te bouwen.

Wanneer het tenslotte waar is, dat eigen hulp en hulp van anderen elkaar aanvullen en niet aan elkaar tegengesteld zijn bij het oplossen van problemen, dan is het zeer belangrijk, dat maatschappelijke werkers hulp kunnen geven op zo'n manier, dat zij het vermogen om zichzelf te helpen er mee versterken.

In de Amerikaanse literatuur wordt heel algemeen de uitdrukking gebruikt, dat maatschappelijk werk een "in staat stellen" is, en dat het doel is de ander te helpen zichzelf te helpen. Dat is zo waar en voor de hand liggend, dat wij vaak vergeten, het waar te maken. Het schijnt zoveel gemakkelijker, wanneer ons een probleem wordt voorgelegd, het in eigen hand te nemen en zo op te lossen als het ons goeddunkt met ons superieur inzicht. Het komt mij voor, dat wat het "casework", het moderne groepswork, de moderne "community organization" - als een methode van werken met gemeenschappen en het bevorderen van een gemeenschapsontwikkeling - hebben uitgedacht en ontwikkeld, van ongelooflijk veel belang is voor ons allen. Ik geloof, dat wij allen veel meer dan vroeger moeten nagaan, wat wij werkelijk doen, wanneer wij werken met individuele mensen, met groepen, met gemeenschappen, moeten afwegen in hoeverre onze methoden werkelijk helpen bij het zien en oplossen van hun eigen problemen.

Misschien moeten wij ons terrein van studie zelfs uitbreiden tot onze administratiemethoden, onze inspectiemethoden, onze methoden bij

subsidiëring. Zowel in de nieuwere als in de oudere staten op deze wereld kan veel werk slechts worden uitgevoerd, dank zij subsidies van centrale organen of van de regering. Natuurlijk houdt dit systeem van subsidiëren het formuleren van voorwaarden in en het scheppen van enige contrôle-middelen. Dat is alles onvermijdelijk, maar ik kan mij niet losmaken van het gevoel, dat vele van deze voorwaarden en inspectiemethoden zodanig zijn, dat zij het plaatselijk initiatief doden en plaatselijke groepen of instellingen geheel afhankelijk maken van centrale instructies. Dat veroorzaakt passiviteit en zal slechts uitlopen op vragen om méér hulp en een nog passiever afwachten van centrale instructies. Ik geloof, dat wij onze steun meer moeten ontwikkelen in de richting van het scheppen van prikkels (zoals door het "Greeks welfare through Employment Program"), het de helpende hand bieden, het scheppen van faciliteiten, waarvan de groepen en instellingen desgewenst gebruik kunnen maken. En wanneér wij hulp geven moeten wij dat meer doen op de basis van algemene criteria dan op de basis van gedetailleerde voorschriften van wat de groepen en instellingen mogen en niet mogen.

P l a n n i n g .

Laat ik samenvatten. Er is in onze wereld heel wat gediscussieerd over vrijheid en "planning". In die discussie gebruikte Karl Mannheim eens de uitdrukking, dat wij de vrijheid moeten "plannen", daarmee aangevend, dat er niet meer sprake is van het kiezen tussen twee uitersten, maar dat in onze wereld de vrijheid vaak zo bedreigd is, dat zorgvuldig "plannen" nodig is, om de essentiële elementen der vrijheid te redden. Wij kunnen nu stellen, dat er geen sprake is van een keuze tussen eigen hulp en hulp van anderen, maar dat wij moeten "p l a n n e n" v o o r h e t z i c h z e l f h e l p e n .

Het "plannen" voor eigen hulp houdt in het bewaren van of scheppen van de v o o r w a a r d e n onder welke de mensen zichzelf kunnen helpen, het o e f e n e n van mensen om zichzelf te helpen en het geven van hulp op een wijze, die eigen krachten oproept.

Maar het "plannen" voor het zichzelf helpen veronderstelt ook het erkennen van de beperkingen van de self-help, in het menselijk leven in het algemeen en in de moderne maatschappij in het bijzonder. Wanneer wij enerzijds de behoefte aan self-help erkennen, omdat de moderne maatschappij meer dan ooit self-help nodig heeft en omdat het diep bevredigend is, moeten wij anderzijds toch realistisch genoeg zijn, de mogelijkheden van self-help niet sentimenteel te overschatten.

Wij moeten erkennen, dat in situaties van grote nood binnen de groep, binnen de natie en binnen de internationale volkerengemeenschap hulp gegeven moet worden. En wij mogen zeker de gedachte van self-help niet als voorwendsel gebruiken om de hulp aan onze medemensen en medestaten achterwege te laten, als de fundamentele solidariteit van het menselijke ras hulpverlening vereist.

x x x x x

ONZE BEELDENGALERIJ.

Men stelle zich voor, een expositie van schilderijen. Klassiek, modern; landschappen, stilleven, portretten en van allerlei. Rijkdom aan voorbeelden, een gebied voor talloze ontdekkingen. Beelden die we nodig hebben om eigen voorstellingsvermogen te prikkelen.

Voorbeelden die tot ons spreken, omdat ergens in ons een weerklank wordt gewekt van geheel eigen waarde die nu duidelijk aan de dag treedt.

Voorbeelden eveneens, zoals we ze vinden in toespraken en lezingen, hoewel soms verweven met de uitgewerkte tekst. Zoals we ze vinden ten slotte, in een klaar beeld, waarin we onze gedachten willen samenvatten.

De praktijk van ons werk in het humanistisch gesprek vraagt naar een veelheid van dergelijke "gelijkenissen", die we voor het grijpen moeten hebben.

Hier openen we dan een nieuwe rubriek. Met beelden anders weliswaar dan van schilderijen, maar met die overeenkomst dat de gelijkenissen even aansprekelijk kunnen zijn voor ieder.

Het zal dit aansprekelijke beeld zijn waarmee we ons een arsenaal weten te verschaffen in het gesprek vanuit de humanistische levensovertuiging. Mogelijk dat hiermee de ontdekking kan worden gewekt van het zelf zien. Dat deze ontdekking zo verrassend moge zijn, dat we er iets van ons zelf in terug vinden en zeggen: "Hé, dat heb ik eigenlijk altijd al geweten, maar nooit eerder heeft het me zo klaar en duidelijk v o o r o g e n gestaan"-

===

Johannes Hus werd in 1415 als ketter veroordeeld tot de dood op de brandstapel. Het volgende verhaal, al dan niet historisch, wordt hierover verteld:

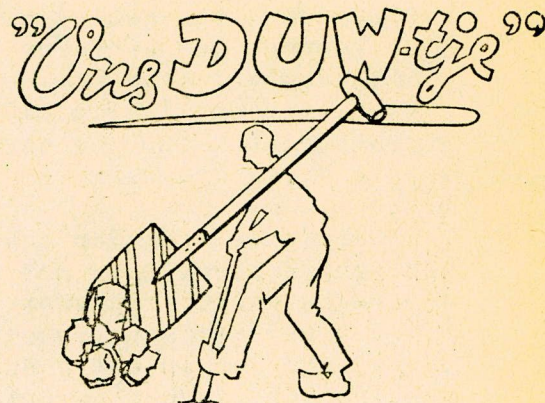
Toen hij op de brandstapel stond, trok er een glimlach van innerlijke vreugde over zijn gezicht bij het ontwaren van een boer die het stro van het dak van zijn povere hut haalde, als brandstof om daaraan het vuur te ontsteken.

De martelaar die voor zijn overtuiging de dood inging, had in deze man een broeder herkend in de waarachtigheid van de overtuiging. Hij ondervond het geluk zich in de nabijheid te voelen van een oprecht gelovige.

De heilige overtuiging waarin deze boer verkeerde, bereid om het dak boven eigen hoofd hiervoor af te breken, dwong respect af. Die boer had een keuze gedaan naar zijn vermogen. Dat de veroordeelde zich in hem herkende, ondanks uiteenlopende motieven, wijst op de zekerheid die hij bezat, die hem in staat stelde de boer te zien zoals hij was, zoals deze in zijn situatie moest zijn.

Hoe is onze waardering voor de ander, die andere inzichten heeft dan de onze. Zijn we formeel, vriendelijk en toch op onze hoede voor een openhartig gesprek daar dit naar onze mening onvruchtbaar is zolang de ander zijn inzichten toch niet wijzigt?

Zijn we loyaal en bereid met aandacht te luisteren, eigen mening te toetsen aan de andere, gedachten uit te wisselen? Of kiezen we het debat op zoek naar zwakke punten bij de ander, met kennelijk genoeg om aan te vallen? Erkennen we de ander het recht te hebben op een eigen mening, of is er geen andere weg dan dat één van beiden gelijk heeft?

WENDEN TOT....., OF AFWACHTEN ? IV.

In de drie voorgaande artikelen hebben we een hele reeks argumenten aangevoerd, die er voor pleiten dat de raadsman niet moet volstaan met af te wachten totdat men zich met zijn moeilijkheden tot hem wendt, maar dat hij ook eigener beweging bemoeienis moet zoeken. We zullen thans nog aandacht besteden aan de bedenkingen die tegen zulke ongevraagde bemoeienis kunnen worden aangevoerd. In de inleiding tot het eerste artikel zeiden we reeds, dat er blijkbaar veel voór, maar ook wel wat tegen is.

Bedenkingen tegen bemoeienis.

Een eerste bedenking die men, in het bijzonder in humanistische kring, wel tegenkomt is, dat ongevraagde bemoeienis tekort doet aan de eerbied voor de persoon van de ander. Volgens deze opvatting zou men zich niet mogen "mengen in andermans zaken" zolang de ander daar niet uitdrukkelijk om vraagt. Dit zou zeker waar zijn als de benadering door de raadsman deze eerbiediging inderdaad uitsloot. Dit behoeft echter geenszins het geval te zijn. Het gaat hier dan ook niet om de vraag of de raadsman zich tot de ander mag wenden, maar om de vraag op welke wijze hij dat doet en door welke motieven hij daarbij gedreven wordt. Die motieven hebben we uitvoerig beschreven. Ze hebben met bemoeizucht niets van doen. Men eerbiedigt bovendien de ander niet door hem aan zijn lot over te laten, maar juist pas als men hem tegemoet treedt als mens tegenover mens. D.w.z. niet als de autoriteit, die wel eventjes zal zeggen hoe het moet, maar als degenen die diep ervaart, dat hij is als die ander, van dezelfde soort, en met hem verbonden in menselijke solidariteit. Op deze wijze sluit de benadering van de ander zijn eerbiediging niet uit, maar juist in.

Van een opdringen van hulp mag en kan daarbij geen sprake zijn. De ander behoudt onverkort het recht de geboden hulp af te wijzen of er niet van gediend te zijn. Maar ook als dat gebeurt, heeft die ander voor de raadsman nog niet afgedaan. De raadsman kan zelf hebben gefaald in het leggen van de relatie. De ander kan nog door allerlei factoren geremd zijn de hulp te aanvaarden, die hij innerlijk toch wenst. Dan staat de raadsman eerst recht voor de opgave het vertrouwen te winnen, dat blijkbaar nog ontbreekt. Hij vervult die met voorzichtigheid, tact en geduld. Het wordt een strijd om de realisatie van een stukje menselijke verbondenheid.

Maar waaraan ontleent de raadsman het recht om zich met de ander te bemoeien als deze daar niet om vraagt? Het is een tweede tegenwerping die

men ontmoet. De vraag suggereert, dat de raadsman zich een recht aanmatigt, dat hij niet a priori bezit. De zaak lijkt ons daarmee echter verkeerd gesteld. De raadsman zoekt geen bemoeienis in de eerste plaats vanuit een recht dat hij meent te bezitten, maar vanuit een plicht die hij heeft. Die plicht wortelt in zijn menselijkheid zelf, die hem gebiedt hulp te verlenen, waar hij meent dat hij die verlenen kan. Het is een zedelijke eis, die zijn menselijkheid hem stelt, of, zoals we het in ons eerste artikel al zeiden: "het is geen kwestie van mogen, maar van moeten". - We geven toe dat hier verband met de levensovertuiging van de raadsman bestaat, met zijn visie op de mens en hoe hij zelf dit mens-zijn ervaart. We kunnen ons voorstellen dat een ander zegt: Ik voel niets voor die plicht en ik erken niet dat de mens drager van die zedelijke noodzaak is. In die zin zou men dan kunnen zeggen dat de raadsman het recht zich met de ander te bemoeien aan zijn levensovertuiging ontleent.

Bezwaar kan men ook maken tegen het feit, dat het de raadsman is, die uitmaakt, of iemand zich in een moeilijke levenssituatie bevindt. De man die zijn leven vergooit aan de drank, vergooit zijn leven in de ogen van de raadsman. Hij zelf kan wel niet anders begeren, om het maar eens bijna absurd, maar daardoor des te duidelijker te stellen. Het bezwaar kan nog zwaarder wegen als het niet eens om een typisch moeilijke situatie gaat, maar als de mens naar de mening van de raadsman alleen maar beneden zijn eigen mogelijkheden blijft, zoals de jonge kerel die - al weer naar de mening van de raadsman - begaafdheden genoeg bezit om een vak te leren, maar uit gemakzucht of sleur of uit gebrek aan visie op de toekomst in ongeschoolde arbeid blijft hangen en daarmee volkomen vrede heeft. Laten we voor beide gevallen de maatschappelijke consequenties een ogenblik buiten beschouwing. Dan nog zouden de bezwaren tegen bemoeienis pas ernstige geldigheid krijgen als de raadsman op enigerlei wijze dwingend zou optreden. Hij wil echter niet anders dan activeren. De beslissing over het eigen leven en hoe dat geleefd zal worden blijft aan de mens zelf. Dat weerhoudt de raadsman echter niet van bemoeienis met die mens. En weer vindt dit zijn grond in de levensovertuiging van de raadsman zelf die, zoals in het eerste artikel reeds betoogd, geen genoegen kan nemen met onontplooid leven. Daaraan is niet te ontkomen, want een levensovertuiging is geen zaak die tot niets verplicht. Zij heeft haar ver reikende consequenties, die intussen door de ander niet behoeven te worden aanvaard.

Een bedenking die zeker ook onder de ogen moet worden gezien is, dat de raadsman door zijn bemoeienis dingen kan los maken, die het leven voor de betrokkene moeilijker maken en vol strijd. Het geldt al reeds voor de jonge ongeschoolde arbeider die door het contact met de raadsman tot het volgen van een scholingscursus besluit. Het geldt in hogere mate voor de man die zich in berusting bij een onvolkomen huwelijkssituatie heeft neergelegd en zich op deze situatie vrijwel heeft ingeleefd. De raadsman zal desondanks de betrekkelijke rust verstoren en hem rijkere mogelijkheden van leven laten zien. Zij het net één restrictie! Namelijk de restrictie dat hij de mens niet voor grotere opgaven stelt dan hij - momenteel - aan kan. Voorzichtig en geleidelijk zal hij hem trachten te helpen bij de ontplooiing van de mogelijkheden die hij in zich draagt en die in de omstandigheden besloten liggen.

Ongevraagde bemoeienis is therapeutisch onjuist, is een volgende bedenking die wordt aangevoerd. Zij leidt tot afwijzing en blokkering.- Daar kan veel waars in schuilen, maar het is te absoluut gesteld. Het hangt weer van de wijze van benadering af. Is deze te direct, zodat de

cliënt ze als bemoeizucht kan voelen, dan is de kans op blokkering inderdaad groot. Een vertrouwensrelatie kan alleen langzaam en met zorg worden opgebouwd. Zij kan zelfs na een begin van ontstaan weer verbreken, zodat zoekend en tastend de band opnieuw zal moeten worden gelegd. Maar de raadsman zal zich daardoor niet laten afhouden van zijn taak. Hoe meer hij zich echter van de mogelijkheid van blokkering bewust is, des te voorzigtiger zal hij in zijn aanpak zijn. Een eerlijke belangstelling voor de cliënt en een toewijding aan hem die niet vraagt naar wat de cliënt (nog) niet kwijt wil, zal de weg naar het vertrouwen openen. De raadsman heeft geen haast, al zal hij ook geen kostbare tijd verloren laten gaan.

Een bijzonder aspect krijgt dit vraagstuk nog als de raadsman bemoeienis zoekt op instigatie van derden. - Een vader vraagt hem eens te spreken met zijn zoon. Een vrouw wil graag een gesprek van de raadsman met haar man. In zulke gevallen is een gesprek met de aanvrager wel het eerst gewenst. En dan niet in de eerste plaats om diens visie op de ander en zijn moeilijkheden te vernemen, maar omdat de kans bestaat dat de aanvrager eigen problemen, die hem niet bewust zijn, op de ander projecteert: - Een vader beklagt zich over zijn volwassen zoon, die niet naar vaders normen en inzichten leeft. Maar vaders normen zijn uit de tijd en het ontbreekt hem aan het inzicht dat onze volwassen kinderen hun eigen leven onder eigen verantwoordelijkheid moeten leiden. De moeilijkheid ligt niet bij de zoon, maar bij de vader. Iets soortgelijks deed zich voor bij de man wiens vrouw was weggelopen (zie vorig artikel Ons Duwtje, Mei 1955, p. 5). Hij wilde dat de raadsman haar tot rede zou brengen. Maar de onredelijkheid lag bij hemzelf, hoezeer hij ook te goeder trouw was.

Als echter bemoeienis met de ander op instigatie van derden gewenst schijnt, dan kan de benadering dubbel moeilijk zijn en is de kans op afwijzing en blokkering soms dubbel groot. Veel hangt daarbij af van de relatie waarin betrokkene tot die ander staat. Is deze goed, dan kan zij een voordeel zijn. Is zij slecht, dan kost het dubbele toewijding en tact om het vertrouwen te winnen. De raadsman wordt dan gemakkelijk bij voorbaat in het vijandelijke kamp ingedeeld. Zolang aan de raadsman niet gevraagd wordt namens wie hij komt, kan hij daarover zwijgen. Het is ook in feite niet van belang. Als de vraag echter ter sprake wordt gebracht, geloven we dat hij die niet onbeantwoord mag laten. Het zou onwaarschijnlijk zijn en de vertrouwensrelatie schaden, die zonder openheid niet kan bestaan noch ontstaan. Heeft men reden overbodige complicaties te vrezen, dan kan men de cliënt verzekeren, dat hij dat natuurlijk mag weten en hem tegelijk de vraag stellen of hij meent, dat dat er eigenlijk iets toe doet; als hij er vooraf van overtuigd kan raken, dat het in feite niet belangrijk is en het er om gaat zijn moeilijkheden met hem te bespreken, dan is de derde al van minder belang.

Hiermede hebben wel de voornaamste bedenkingen die tegen ongevraagde bemoeienis van de raadsman kunnen worden ingebracht de revue gepasseerd. Het blijkt dat zij eigenlijk minder betrekking hebben op de vraag, of de raadsman zich tot de ander wenden mag, dan op de vraag op welke wijze en vanuit welke motieven hij dat doet. Als het gebeurt in eerlijke toewijding aan de ander en op een wijze die de ander ten volle eerbiedigt in zijn persoon, dan kan er op zich geen bezwaar tegen zijn. Te meer waar er zoveel redenen zijn, waarom de mens niet uit zichzelf tot vragen komt.

UIT DE BELEVENISSEN VAN EEN RAADSMAN.

PROMETHEUS.-

"Nog éne vraag, meneer", zo besluit hij steevast het eind van een reeks verzoeken aan de kampbeheerder. Half leunend over de drempel, met één schouder in de aanwezigheid en de rest van het magere lichaam ingesteld op een zo spoedig mogelijke terugtocht. De lange benen hebben weinig speling in de nauwe pijpen van z'n werkbroek. Met zijn benig gezicht heeft het geheel iets van een sprinkhaan. Je treft hem op geen enkele kamer, hoewel verondersteld kan worden dat hij ergens moet verblijven, ergens een bed heeft. De cantine is hem vreemd, een culturele avond evenzo.

Dit kamp is niet nieuw meer, het heeft onbekende plekken waarvan velen het bestaan niet vermoeden. Daar is zijn terrein bij avond, en ook veelal bij nacht. Een schuur die langzamerhand is volgestouwd met de meest gedevalueerde delen van het voertuig "fiets", waarbij de banden zich mateeloos verhouden tot de rest. Het beeld van 't koude licht van de elektrische lamp dat langs verroeste delen van frames, wielen, en van allerlei, onwezenlijke schaduwen tegen de balken gooit, wekt de gedachte aan een labyrinth van buizen vol zinloze betekenis. De lange benen bewegen zich tussen deze baaierd, en de eigenaar fabriceert tot diep in de nacht.

Fabriceren is eigenlijk onjuist. Hij combineert met eindeloos geduld, net zolang tot er een passend geheel ontstaat. Raszuiver is het niet, maar het kan worden voortbewogen door hen die voor weinig centen een mogelijkheid hebben de plaats op het eiland te bereiken waar de werkput is. 't Voertuig werkt, vreet niet, en is al eerder gewend geweest de roestende vergankelijkheid te verachten. Het is dan ook zuiver een speelsheid van de maker om zijn producten met een strek witte verf, zijnde het meester-teken, onderscheidenlijk te maken van een gewone fiets.

Er is het verhaal van de tovenaarsleerling die na het uitspreken van een toverspreuk de bezem water liet halen, en die vergat hoe hij de bezem kon laten ophouden. Die ten einde raad de bezem in tweeën brak zodat de twee delen water gingen halen, totdat de tovenaars verscheen en met de bezwerende spreuk de bezemdelen in rust bracht.

Feitelijk is de beheerder gelijk aan de leerling van de tovenaars,- De leerling die de toverspreuk uit, en niet beseft wat hij ontketent door in milde opwelling toestemming te verlenen voor deze creativiteit. En hij verleent asyl aan de sprinkhaan en zijn buizen, zijn banden, en hij onttrekt hem het licht niet waarzonder het onmogelijk zou zijn te experimenteren tot in de nacht.

Feitelijk is de sprinkhaan gelijk aan de bezem.-

Er komt een tijd dat de beheerder het gevaar ziet, want de sprinkhaan kan beslist niet magerder worden. Zonder voldoende eten, zonder nachtrust en overdag met de schop in de hand, zal hij zich tenslotte verdoen tussen de frames. Want de omzet stijgt, en allerwege verschijnen de witgemerkte constructies die zich wonderbaarlijk een onzekere richting uitwerken. En hun begeesterde maker schept zich voorstellingen van een salonwagen zo opgesteld omtrent het kamp, waarin het werk in grootsere omvang zal gedijen. Inderdaad het is zo. De beheerder heeft zich uitgesproken en gezegd: "Tot hiertoe en niet verder!"... En rust heerste er, onder de nachtelijke stilte en de stralen van de Westerlichttoren.

Feitelijk is de veldwachter gelijk aan de tovenaars.- De tovenaars die buiten het kamp op een nacht licht zag in een ouwe schuur. En aangezien daar normaal gesproken geen licht kon zijn, ontdekte hij dat

dit licht was van het kamp, uitgezonden langs een lijntje over de weg. En onder dit wederrechtelijk aureool was, temidden van een vreselijke bende iemand doende voor twee, om alles wat mogelijk was aaneen te moeren...

De spreuk die de tovenaars uitsprak was ontleend aan de wet, en werd geformuleerd in een verbaal.

"Nog éne vraag meneer", en even schappelijk als weleer besprak de beheerder de perspectieven van het onverbiddelijk recht dat immer zijn loop moet hebben, want de overtreding was een feit en maakte een fantasieloos einde aan het nachtelijk bedrijf.

Prometheus stal het licht van de hemel ten dienste van de mensheid. De sprinkhaan stal het licht van de regering, doch ook ten dienste van de mensheid. Zijn rapport wees uit wat hij "verdiend" had. Wees ook uit wat hij niet verdiend had, en waar hij geholpen had zonder meer. Geholpen als 't moest buiten z'n modderfietsen om als hij wist dat soms een geldbeurs meer achterstand toonde dan alleen z'n leegte.

De kadi kan mild zijn, mild en wijs, en dat was-ie. En hij besloot de rekening te vereffen met een: "Basta, ga heen en zondig niet meer".

Voortaan zal het mogelijk zijn hem op de kamer te treffen, en zeker zal het gesprek ook gaan over fietsen. Maar dat zal niet meer het geval zijn wanneer hij zich langs de deurpost strekt van het kantoortje van de beheerder met zijn stereotiep:

"Nog éne vraag, meneer".

d'See-uyl.

-0-0-

HET STERFTECIJFER BIJ VERSCHILLENDE MAATSCHAPPELIJKE KLASSEN.

In "Vrij Nederland" van 4 Juni 1955 komt een artikel voor onder bovenstaande titel van de hand van J.Z. Baruch, de medische medewerker. Het bespreekt een onderzoek van dr. Wolff en Meerdink naar de sterfte-verhoudingen tussen de verschillende sociale groeperingen in Amsterdam. Het onderzoek heeft betrekking op de leeftijds-groep van 15 tot 65 jaar. De cijfers zijn naar beroepsgroepen ingedeeld. Zij geven de volgende resultaten:

Beroep	Sterfte per 1000 mannen tussen 15 en 64 jaar uit iedere groep
1. Vrije beroepen enz.....	3.55
2. zelfstandigen	3.92
3. kantoorpersoneel enz.	5.11
4. chefs enz.	3.34
5. geschoolde arbeiders	4.16
6. ongeschoolden	4.15

Er blijkt uit, dat het sterftecijfer onder de arbeiders maar weinig meer verschilt van dat der andere groepen. Of, zoals het artikel het zegt, dat "De dood is neutraal geworden". Vroeger - en in sommige landen nog - stierf de arbeider jonger dan de "rijke". In Nederland is deze tijd voorbij".

Het kan voor onze raadslieden zijn nut hebben deze cijfers eens in een gesprek met de arbeiders over de sociale toestanden aan te voeren.

Het hoge cijfer voor het kantoorpersoneel kan uit bijzondere omstandigheden worden verklaard. (O.a. doordat er veel uit de hogere leeftijdsgroepen onder zijn).

-0-0-

NIEUWS UIT EN OM DE KAMPEN.

Nu de zomer - eindelijk! - is aangebroken krijgt het werk in de kampen ook weer zijn typisch zomerse aspect. Vele kampen zijn zwakker bezet, doordat de seizoenarbeiders de landbouw zijn ingegaan en van de achtergebleven arbeiders zijn er dikwijls aan de wandel, of ze liggen in 't gras rondom het kamp.

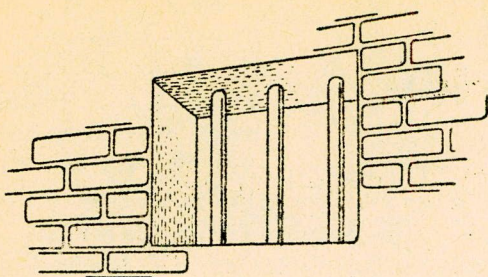
De gezellige geslotenheid van de groepjes op de kamers, zoals we die 's winters vinden, is doorbroken. Voor het kampgesprek met de groep zijn de kansen minder groot. Hoewel de zomer ook zijn regendagen heeft.

Dikwijls zal de raadsman maar één of twee man op een kamer aantreffen. Dit geeft echter juist weer groter mogelijkheden voor het persoonlijk contact. De man, die zich in het groepsgesprek op de achtergrond hield, komt dikwijls in het persoonlijk gesprek eerst tot zijn recht.

Door het zomerse afvloeien van landarbeiders zijn op 6 Juni de kampen Lakeweg en Eind van Diep gesloten. De overblijvende arbeiders zijn naar de kampen de Kikkerij, Pikbroek en Lauwerpolder overgeplaatst. De raadslieden Verhoeven en Wassenaar kregen daardoor tijdelijk vacantie. De twee overgebleven kampen in het Land van Vollenhove worden in die tijd door de raadslieden Sieders en de Vries verzorgd.

V e r z o e k .

Willen de raadslieden aan Raadsman Schonk berichten gedurende welke tijd zij door vacantie afwezig zijn? Van de raadslieden van Loon, Schermer, Smid, v.d. Vliet en de Vries, Hulst is het reeds bekend. Raadsman Schonk is met vacantie van 16 Juli tot 7 Augustus.

VAN ACHTER DE TRALIES

SAMENWERKING GEESTELIJKE RAADSLIEDEN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND EN RECLASSERINGSBEZOEKERS VAN HUMANITAS.

Sinds korte tijd bezitten de gevangenen medewerkers, die verschillen in taak, doch overeenkomst vertonen wat betreft hun levensbeschouwelijke grondslag, n.l. de geestelijke raadslieden in de strafgestichten van het Humanistisch Verbond en de reclasseringsbezoekers (vroeger celbezoekers genoemd) van Humanitas, die als zodanig werkzaam zijn in het verband van het Nederlands Genootschap voor de Reclassering.

Dat tussen deze twee groepen samenwerking wenselijk en noodzakelijk is wordt door ieder, die zich interesseert voor het buitenkerkelijke werk onder gedetineerden begrepen, doch op welke wijze deze samenwerking tot stand dient te komen staat hen niet altijd duidelijk voor ogen.

Alvorens in te gaan op de vormen van samenwerking is het goed aan drie prealabele kwesties aandacht te besteden.

Elk gesprek over thans mogelijke samenwerking dreigt onherroepelijk vast te lopen indien we als uitgangspunt zouden nemen een andere dan de tegenwoordige verhouding tussen geestelijk en maatschappelijk werk in de strafgestichten. Ieder, die deze wereld enigermate kent, weet, dat in de afgelopen jaren het geestelijk werk van de kerken een belangwekkende ontwikkeling heeft doorgemaakt en dat ook in humanistische kring aan deze arbeid eisen worden gesteld, die vroeger onbekend waren. Door deze ontwikkeling is echter de positie van de reclasseringsbezoeker duidelijk beïnvloed, doch zijn werk is zeker niet overbodig geworden. Eerder zou men kunnen zeggen, dat door de ontwikkeling van het geestelijk werk de reclasseringsbezoeker in de gevangenen eerst nu gelegenheid krijgt zich met alle kracht te gaan wijden aan zijn eigenlijke taak, die ligt op het terrein van het maatschappelijk werk, een gebied waarop de geestelijk werker zich in principe niet beweegt.

Nu is dit, en hiermede komen we aan de tweede opmerking vooraf, eenvoudiger gezegd dan gerealiseerd. Immers van een duidelijke terreinafbakening tussen het medisch-somatische, het psycho-therapeutische, het sociale en het geestelijk werk is op dit moment nog geen sprake, om van een doeltreffende coördinatie in groter verband nog maar te zwijgen. Volkomen juist is wat in de cursus "Geestelijke Verzorging van het Humanistisch Verbond" wordt opgemerkt: "De vraag wie in eerste aanleg hulp zal bieden wordt veelal beslist door de toevallige situatie waarin de cliënt zich bevindt en niet door de aard van zijn problemen". Een verstandige opmerking is in deze chaotische toestand nog wel te maken, een opmerking die ook nergens meer op tegenstand zal stuiten, n.l. dat waar mogelijk samenwerking in team-verband een dwingende eis is. Veel

belangrijker dan het, in de huidige situatie over het algemeen volmaakt onvruchtbare gekrakeel over de vraag aan wie, psychiater, geestelijk werker of sociaal werker, prioriteit moet worden verleend, of de een dan wel de ander zich wel strikt tot eigen taak bepaalt, dan wel op andermans terrein is gekomen, is het streven bij al deze deskundigen naar een vorm van vruchtbare samenwerking, waarin iets voor en in de cliënt tot stand kan worden gebracht.

Een derde punt. Krachtens artikel 26 van de Beginselenwet Gevangeniswezen dient het verblijf van de gedetineerde in de strafinrichting mede dienstbaar te worden gemaakt aan de voorbereiding van de terugkeer in het maatschappelijk leven. Bestrafing en bewaring zijn niet meer de enige pijlers van het gevangeniswezen; daar is bijgekomen de behandeling. Nu is het waar, dat omtrent het begrip penitentiare behandeling nog weinig klaarheid bestaat, doch het ligt volkomen binnen de lijn der verwachtingen, dat het begrip behandeling in de komende tijden steeds meer zal worden uitgediept, zelfs al zal het strafelement in de berechting gehandhaafd blijven. Men kan zich voorstellen, dat de gestichtsfunctionarissen, werkzaam op de verschillende terreinen (medicus, psychiater, sociaal-ambtenaar, geestelijk verzorger) steeds meer de behandeling zullen gaan zien als een primaire en moeilijk deelbare taak van het gesticht, waarin de vrijwillige reclasseringsbezoeker nog wel een taak kan vinden, doch in een geheel andere positie dan van de gestichtsfunctionaris, een verschil, dat van invloed kan zijn op de samenwerking tussen geestelijk werker en reclasseringsbezoeker. Trouwens reeds in de huidige situatie is dit verschil in positie duidelijk merkbaar, waarover straks meer. In dit verband nog de opmerking, dat het gesticht, bij een intensivering van de behandeling van de gedetineerde, mogelijkerwijs steeds meer het gezin binnen zijn aandachtssfeer zal trekken en dat het op den duur ook zal worden ingeschakeld bij de "nazorg". Het zijn niet meer dan veronderstellingen, en gezien het feit, dat de reclasseringsverenigingen, anders dan in mening ander land, diep in ons volksleven verankerd liggen, ziet het er op dit moment niet naar uit, dat deze verenigingen voor arbeid onder de gedetineerden zullen worden uitgeschakeld, doch gelet op de te verwachten ontwikkeling in het werk in de gestichten is wijziging in de verhouding en de aard der samenwerking tussen gestichtsfunctionaris en vertegenwoordigers van reclasseringsverenigingen zeker niet onmogelijk. In de komende samenwerking tussen de geestelijke raadslieden van het Humanistisch Verbond en de reclasseringsbezoekers van Humanitas zullen beide groepen zo'n ontwikkeling open tegemoet dienen te treden, en de wijze van samenwerking moeten bepalen op grond van de dan geldende inzichten.

Reeds eerder hebben we opgemerkt, dat er tussen de geestelijke raadslieden van het Humanistisch Verbond en de reclasseringsbezoekers van Humanitas een verschil in positie bestaat.

De geestelijke raadsman is in zekere zin gestichtsfunctionaris. Hij is beëdigd, hij heeft te allen tijde vrij en ongehinderd toegang tot de aan zijn zorgen toevertrouwde gedetineerden, hij ontvangt, krachtens arbeidsovereenkomst een honorarium, hij maakt deel uit van de gestichtsraad, de bibliotheek- en radiocommissie, voor hem gelden vrij goede opleidingsmogelijkheden. Voorrechten, die de reclasseringsbezoeker niet kent.

De geestelijk raadsman beschikt over meer faciliteiten dan de reclasseringsbezoeker, die van betekenis zijn voor het werk in de gestichten. Hij kan lectuur in het gesticht brengen, straks in groepsbijeenkomsten met de gedetineerden samen komen, hij kan kennis nemen van alle stukken uit het in het gesticht aanwezige dossier van de gedetineerde, hij bezit beroepsgeheim.

Voor de aard der samenwerking is dit verschil in positie van betekenis. De geestelijk raadsman bezit, althans in principe, de mogelijkheid van veelvuldiger en nauwer contact met en ruimere kennis van verleden en structuur van de gedetineerde. Door zijn beroepsgeheim kan de geestelijk raadsman ertoe worden gedwongen bepaalde feiten voor de reclasseringsbezoeker verborgen te houden. Indien wederzijds volledig begrip wordt getoond behoeven deze verschillen een vruchtbare samenwerking niet in de weg te staan.

Het is gewenst thans iets dieper in te gaan op de taak van de reclasseringsbezoeker en van de geestelijk raadsman.

Het Nederlands Genootschap voor de Reclassering, dat destijds heette Nederlands Genootschap tot Zedelijke Verbetering van Gevangenen, kreeg in 1825 toestemming tot het bezoeken van gedetineerden. Vele jaren had dit gevangenisbezoek drieërlei strekking.

In de eerste plaats trachtten de reclasseringsbezoekers de gedetineerden tot betere gedachten te brengen, te werken aan hun zedelijk-geestelijke verbetering. Men ging, ook al verwachtte men geen wonderen van zulke gesprekken, toch uit van de hoop, dat juist in en door de eenzaamheid waarin de gevangene zich bevond, hij ontvankelijk zou blijken voor geestelijke beïnvloeding. Nu in het gesticht geestelijke werkers aanwezig zijn is het juist, dat de geestelijke benadering van de daarvoor in aanmerking komende buitenkerkelijke gedetineerden geschiedt door de geestelijk raadsman en dat de reclasseringsbezoeker zich van dit werk distancieert. De geestelijke raadslieden zijn, krachtens instelling en opleiding voor de uitvoering van dit werk de eerst aangewezenen.

In de tweede plaats zag men in het bezoek van de reclasseringsbezoeker een "belangrijk correctief tegen de nadelen van het afzonderingsstelsel". De reclasseringsbezoeker bracht afwisseling in het eentonige leven in de cel. Met het doorbreken van het louter cellulaire systeem en de komst van geestelijke werkers, de sociaal-ambtenaren en door andere factoren is ook dit werk van de reclasseringsbezoeker volmaakt anders komen te liggen.

De derde functie van de celbezoeker heeft daarentegen alle waarde behouden. Na ontslag uit de gevangenis zal de gedetineerde als regel een vorm van maatschappelijke hulpverlening niet kunnen missen. Hij moet weer aan het werk, mogelijk opnieuw een plaats veroveren in familie- en kennissenkring, de vrijetijdsbesteding roept maar al te vaak ernstige problemen op. Om de gedetineerde bij de wederaanpassing behulpzaam te kunnen zijn moet de reclasseringsbezoeker de gedetineerde leren kennen, hij zal bovendien gelegenheid moeten hebben een band van vertrouwen te leggen, die voorwaarde is voor het welslagen van het reclasseringswerk na ontslag uit de inrichting. Geen enkele reclasseringsbezoeker zal in staat zijn dit uitermate belangrijke voorbereidende werk in een enkel bezoek op te knappen. Herhaalde bezoeken zijn nodig, vooral in de laatste fase van het verblijf in het gesticht. Het is gewenst, dat geestelijk raadsman en reclasseringsbezoeker nauw contact met elkaar onderhouden met betrekking tot het tijdstip van aanvang van de reclasseringsbezoeken, de intensiteit en de te behandelen onderwerpen. Daarbij zal het goed zijn, dat de geestelijk raadsman begrip toont voor de mogelijkheid, dat de reclasseringsbezoeker in zijn contact met de gedetineerde gemakkelijk de grenzen van zijn werkterrein overschrijdt, doch hoe intensiever de relatie is tussen geestelijk raadsman en reclasseringsbezoeker des te minder gevaar schuilt er in zo'n uitstapje naar ander gebied.

De geestelijk raadsman heeft van de aanvang van de detentie af tot aan het einde contact met de gedetineerde. Niet alleen werkt hij onder andere omstandigheden dan de reclasseringsbezoeker, doch hij beoogt in principe met zijn werk ook geheel iets anders. "De geestelijk raadsman heeft niet als taak te genezen of te verbeteren, maar om tijdens en na de psychologisch-maatschappelijke behandeling door te stoten naar de diepte van de levensover-

tuiging; niet allereerst op het vlak der beschouwing, maar vooral ook in de belevings-sfeer". Zo klinkt het in theorie en in principe is dit ook volkomen juist. In de praktijk ontkomt echter ook de geestelijk raadsman er niet altijd aan de grenzen van zijn werkterrein te overschrijden. Het kan nodig zijn, met name in het eerste stadium, om een band van vertrouwen te leggen, maar ook in een later stadium kan de geestelijk raadsman wel eens voor de noodzakelijkheid komen te staan om iets te ondernemen wat in principe ligt op het terrein van de reclasseringsbezoeker. Indien zulks geschiedt in overleg met de reclasseringsbezoeker behoeft dat niet tot moeilijkheden te leiden. Het adagium: "Schoenmaker blijf bij je leest", dient zoveel mogelijk te gelden zowel voor geestelijk raadsman als voor de reclasseringsbezoeker, doch het vraagt, in het belang van de gedetineerde, een soepele toepassing.

In dit verband is het gewenst nog te wijzen op twee aspecten van het werk van de geestelijk raadsman.

In de gestichten komen we maar al te vaak geestelijk vereenzaamde mensen tegen. Zelfs met hun naaste verwanten kunnen zij soms moeilijk een relatie onderhouden. Om de weg naar integratie te effenen kan het nodig zijn het gezin van de gedetineerde in het werk van de geestelijk raadsman te betrekken. Datzelfde verlangen kan, zij het om andere redenen, ook de reclasseringsbezoeker koesteren. Dubbel werk en een teveel aan contact met het gezin moet worden voorkomen door een regelmatig overleg en efficiënte werkverdeling tussen geestelijk raadsman en reclasseringsbezoeker.

Vaak zal de behandeling van de gedetineerde niet in het gesticht kunnen worden voltooid. Vooral ten aanzien van de kortgestraften zal dit blijken. "Nazorg" is in die gevallen, indien tenminste mogelijk, nodig, en ook daaraan kan zowel de geestelijk raadsman als de reclasseringsbezoeker behoefte hebben. Ook ten aanzien van "nazorg"-werk geldt, dat dubbel werk en een te zware belasting van het gezin moeten worden voorkomen door het overleg, dat al eerder is genoemd.

Om de reeds zovele malen naar voren gebrachte samenwerking tot stand te brengen is het goed enkele organisatorische maatregelen te nemen. Hoe belangrijk die ook zijn toch mogen we niet uit het oog verliezen, dat samenwerking in de eerste plaats is een zaak van innerlijke overtuiging ten aanzien van de noodzaak en bereidheid tot vormgeving. In dit licht gezien lijkt het gewenst, dat,

1. de geestelijke raadslieden van het Humanistisch Verbond en de reclasseringsbezoekers van Humanitas, werkzaam in eenzelfde gesticht, elkaar tenminste éénmaal per maand ontmoeten in teambespreking,
2. in iedere plaatselijke sectie reclassering van Humanitas één van de geestelijke raadslieden, werkzaam in een strafgesticht, wordt opgenomen,
3. in iedere plaatselijke commissie Practisch Humanisme van het Humanistisch Verbond een vertegenwoordiger van Humanitas een plaats krijgt,
4. de reclasseringsbezoekers van Humanitas en de geestelijke raadslieden van het Humanistisch Verbond elkaar één keer per jaar in een landelijke bijeenkomst ontmoeten, ter bespreking van gemeenschappelijke belangen en problemen.

Dit organisatie-schema behoeft uiteraard nadere uitwerking en aanpassing aan plaatselijke omstandigheden. Het moge echter dienen als een eerste bijdrage tot een vruchtbare, open en enthousiaste samenwerking tussen mensen die vanuit eenzelfde levensovertuiging werkten behoeve van de gedetineerden.

Om misverstand bij voorbaat uit te sluiten moge tenslotte worden opgemerkt, dat de geestelijke raadslieden van het Humanistisch Verbond en de reclasseringsbezoekers van Humanitas uiteraard gaarne bereid zijn tot samenwerking met alle daarvoor in aanmerking komende organen, ongeacht hun levensbeschouwelijke grondslag. Gezien de nauwe verwantschap tussen het Humanistisch Verbond en Humanitas is het begrijpelijk, dat aan de mogelijkheid van samenwerking tussen deze humanistische organisaties bijzondere aandacht wordt besteed.

=====